

Fuglevennen

Din naturkontakt

Vår 2011

Tema:

Falkene - rovfugler
i superklasse

Rødstjert i fuglekassa

Falkeblikk

For 40 år siden holdt vandrefalken på å forsvinne som hekkefugl i Norge. Unge fuglefolk på 1970-tallet kunne bare drømme om en gang å få oppleve å se en levende vandrefalk. Men naturvern snudde situasjonen, og langsomt klarte vandrefalken å ta tilbake sine gamle hekkeplasser.

Vandrefalken er et godt bevis på at det nytter å sloss for å bevare naturen. Og det er jammen bra, for vandrefalken er en av de staseligste rovfuglene du kan oppleve å se i Norge.

Bare se på denne ungfuglen. Er den ikke flott? Kanskje sitter den og øver seg på å oppdage andre fugler som den kan jakte på, eller kanskje den bare nyter livet med stoisk ro.

Dette nummeret av Fuglevennen er en hyllest til noen av de mest spektakulære fuglene i vår fauna, og samtidig en påminnelsen om hvilke verdier vi har å ta vare på.

Fugler fra himmelen

Det er ikke til å komme forbi: Det ER noe spesielt med falkene. Kanskje er det det skarpe, årvåkne blikket med de mørke, litt mørke øynene som fanger oss. Eller kanskje er det falkenes fantastiske flyveegenskaper som appellerer til våre egne ønsker om å fly?

Falkene har lenge fascinert oss mennesker. En av de eldste kjente gudene i Egypt var Horus - guden som rådde over luftrommet og krig, men han sto også for beskyttelse. Horus ble avbildet som et menneske med falkehode. Falken går også ofte igjen blant egyptiske hieroglyfer.

Foto: Roar Solheim.

Mange folkeslag har fanget falker, temmet dem og brukt dem til jakt. Allerede vikingene var kjent med falkenes verdi som jegere, og solgte eller byttet bort falker. I Middelalderen reiste falkefangere fra Tyskland og Holland til Norge for å fange jaktfalker i fjellet. Flere lokale stedsnavn vitner om denne aktiviteten.

Falkene er rovfugler som har spesialisert seg på jakt i luften. Fordi mange av dem jakter utelukkende på andre fugler, er de også svært

utsatt for å rammes av miljøgifter. Dette holdt på å utrydde vandrefalken i Nord-Europa. Høye mengder av PCB og DDT førte til at falkeeggene sprakk når fuglene ruget på dem, og fostrene døde. Heldigvis stoppet man giftbruken i tide, og i dag har vandrefalken tatt tilbake mange av sine gamle hekkeplasser fra før 1945.

Jaktfalken har en særstilling i Norge. Hovedmengden av jaktfalkene i Skandinavia hekker nemlig i Norge. Jaktfalken er en ekte tøffing, og en riktig fjellfugl. Når vinteren og mørketida dekker landskapet, og de fleste andre fugler trekker vekk, klarer jaktfalken å livberge seg i fjellet. Men det er bare hvis det finnes godt med ryper. Nok en gang er det vi mennesker som skaper problemer. Rypejakt fjerner nemlig mange steder så mye av rypene at falkene ikke klarer å hekke. Lave rypeforekomster rammer ikke bare jaktfalken, men også kongeørnene.

Når fuglene på toppen av næringskjeden får problemer, er det et signal om at ikke alt er som det burde være. Falkene er slike fugler, og de er viktige som miljøindikatorer. Når falkene har det bra, står det sannsynligvis også bra til med resten av økosystemet. Men kanskje enda viktigere er det at falkene gir oss noen av de flotteste opplevelsene fugle verdenen kan by på.

Prøv å se etter falker denne våren. Er du på fjellet i påsken, kan du bruke kikkerten mot høyder og fjelltopper. På våren kan du se etter vandrefalk på jakt der trekkfugler samles. Eller kanskje du oppdager tårnfalken når den stiller over en beiteeng eller en hogstflate.

Roar og Trond Vidar

Innhold

	side
Falkeblikk	2-3
Fugler fra himmelen	4
Hettemåke, Årets Fugl 2011	5
Spørsmål og svar	6-7
Med tårnfalk som nabo	8-9
Falkene - luftens enere	10-13
Fuglevenner:	
Skogen er mitt rike	14-16
Slik lager du rødstjertkasser	17
Årets hagefugltelling	18-19
Mine natursider	20-21
Årsmøteinnkalling	23

Fuglevennen kommer ut med to nummer i året; ett om våren og ett om høsten. NOF-medlemskap med *Fuglevennen* koster kr 130,- pr. år. www.fuglevennen.no

Har du spørsmål, eller stoff til *Fuglevennen*, send dette til:

Norsk Ornitologisk Forening
Sandgata 30B, 7012 Trondheim
tlf: 73 84 16 40
fax: 73 84 16 41
e-post: fuglevennen@birdlife.no

Redaksjonen i *Fuglevennen*:

- * Roar Solheim (ansvarlig redaktør)
Agder naturmuseum og botaniske hage
- * Trond Vidar Vedum
Høgskolen i Hedmark, avd. for lærerutdanning
- * Magne Myklebust
Norsk Ornitologisk Forening
- * Morten Ree
Norsk Ornitologisk Forening

Bildebearbeiding, layout og uttegning:
Roar Solheim.

Omslagsfotografier:

Forside: Voksen jaktfalk.

Foto: Steinar Myhr

Bakside: Ung dvergfalk.

Foto: Gunnar Gundersen.

Fuglevennen 2011 årg. 8 nr 1.

ISSN 1504-0623

Hettemåke

- Årets Fugl 2011

Hettemåka er valgt til årets fugl i 2011. Denne måka er den minste av måkene som hekker fast i Norge. Den ble første gang funnet hekkende på Jæren i 1867. Utover på 1900-tallet økte den i antall og utbredelse, og den var vanlig mange steder på 1970-tallet. Men de siste tiårene har hettemåkene gått kraftig tilbake som hekkefugl, både i Norge og i resten av Norden. Hva denne tilbakegangen skyldes, vet vi ikke. Nå ønsker NOF å få en bedre oversikt over denne måkas status.

Hettemåkene hekker i kolonier ved næringsrike vann. De er veldig flinke til sammen å forsvare egg og unger mot kråker, mink, rødrev eller andre som kan spise avkommet deres. Dette drar mange andre fugler nytte av. Både vadefugler, rikser og ender hekker derfor ofte i hettemåkekolonier. Nedgang i hettemåkebestanden rammer derfor flere arter enn hettemåkene selv.

Kjernebiter i Troms

Hallo, redaksjonen

Takk for et innholdsrikt blad!

Men jeg ble litt overrasket over svaret til Bjørg Solbakken i siste nr. av bladet når det gjaldt kjernebiterens utbredelse. Sitat: *Arten har økt i utbredelse, og finnes nå helt til Nord-Trøndelag.*

Vi bor ca. 7 km fra Setermoen sentrum, på veg mot Altevatnet, langs Østerdalsveien i Bardu kommune (Indre Troms). På foringsplassen hos oss, rett utenfor bolighuset, har vi jevnlig hatt denne fine fuglen fra begynnelsen av desember til ut i februar mars. I 2006 hadde vi et par fast på foringsplassen helt til utgangen av juni.

Første gang vi registrerte kjernebiteren hos oss var 19. april 2002. Det er ikke bare enkeltindivider vi ser, men helt opp i 5 og 6 eksemplarer samtidig på foringsplassen. Ifølge ornitolog Karl-Birger Strann ved NINA, Tromsø, så dukket arten opp rundt midten av 1990-tallet her oppe. Videre bekrefter han at den er observert helt opp til Tromsø, Balsfjord og Lyngen i tillegg til de indre

Foto: Roar Solheim.

områdene her som nevnt. Dette som en orientering om utbredelsen til kjernebiteren.

Med vennlig hilsen

Olav Foshaug

Takk for respons og tilbakemelding om kjernebiter. Det er interessant at denne fuglen har faste forekomster så langt nord. På 1970-tallet var kjernebiteren nesten bare å finne i bøkeskogsområder i Vestfold, og langs eikeskogsbeltet av Agderkysten. Trolig er det foring med solsikkefrø om vinteren som har fått arten til å øke i antall og utbredelse.

Red.

Er ravnene lekne?

I januar 2010 var jeg ute en helg og gikk på ski, da jeg så en ravn komme flygende nedover åssiden. Den lå på vinden nedover, men gjorde noen merkelige manøvre. Omtrent hvert femte sekund la den seg over på ryggen i lufta, med vingene inn til siden. Et kort øyeblikk etter snudde den seg og fløy normalt. Dette gjorde den minst ti ganger som jeg kunne se. Hvorfor gjorde ravnene dette? Jeg har aldri sett noe lignende før.

Kristian Mykle

Det er ikke godt å si hvorfor ravnene gjorde dette der og da, men ravn er generelt en intelligent og faktisk ganske leken fugl. Ravnene pleier ofte å gjøre slike manøvre i lufta. De kan ligge sammen og flyte og rotere på oppvinder foran en fjellside, og virkelig se ut til bare å ha det moro. Noe annet som ravnene gjør, er at de legger seg på ryggen og sklir nedover snøbakker - akkurat som oter som aker i snøen. Bare for moro? Det vet vi ikke, men det virker i alle fall slik.

Red.

Islom i Hammarøy i juni

Foto: Geir Winther.

Er islom en sjelden gjest langs Norskekysten? Denne ble observert over en 10-dagers periode fra 22. juni 2010, nær Skutvik i Hamarøy.

Geir Winther

Hvorfor står fuglene på ett bein?

Hvorfor sitter fuglene på ett bein når de sover?

Berit Hammer

Både fugler og pattedyr hviler ofte ett ben ved å stå på det andre. Vi gjør også dette, og "henger" på den ene siden av hoften. Se på buster - også de står ofte slik med bare ett bakbein ned på bakken - det andre hviler lett med hovspissen mot bakken. Fugler kan stå på ett ben både når de sover og når de er våkne.

Red.

Red.

Styrkeforhold mellom ørner

Hvilken er sterkest av kongeørn og havørn? Jeg har hørt at havørn har problemer med å lette med fisk på 3 kg, og at kongeørn klarer å glidefly med en ung steinbuk på ca 15-20 kg? Jeg vet at havørna er størst.

Sander

Kongeørn kan ikke glidefly med så store byttedyr! Grensen for hva de kan lette med er trolig omkring 2-3 kg for begge ørnearter. Du tenker kanskje på spanske filmopptak av kongeørn som river en steinbuk utfor et fjellstup. Dette er helt unormale opptak, for det er film gjort med tamme fugler(!). Men kongeørn kan forsøke å avlive svekkede hjortedyr på 20-30 kg om vinteren. Da punkterer de lungene eller hjernen på dyret med de kraftige klørne sine. Kongeørn er en mer aktiv jeger på fugl og større pattedyr enn

Foto: Rear Solheim

havørna er. Havørna kan faktisk holde øye med kongeørn og så jage kongeørna vekk fra et bytte etter at kongeørna har drept det! De fleste havørnene er nok derfor dominante overfor kongeørn.

På bildet over er en havørn i ferd med å jage en kongeørn vekk fra territoriet sitt. Bildet er tatt i oktober 2010 på sydspissen av øya Öland i Sverige.

Red.

Hvordan kan hunngjoken få sine egg til å ligne eggene hos vertsfuglene?

I ett av Nysgjerriger-bladene fra i fjor leste vi om gjøk. Da begynte vi å lure på følgende spørsmål: Hvordan kan gjøken kamuflere eggene sine slik at de ligner på eggene i det reiret den legger sine egne egg i? I bladet står det følgende: "Gjøken etterlikner eggene til andre fugler. Det største egget i reiret tilhører gjøken. Gjøkungen klekkes ut først og prøver da å sparke ut de andre eggene fra reiret." Vi er ingen ornitologer, så vi har ingen svar selv, og er spente på hva dere skriver om dette.

Hilsen 6. trinn på Stabbursmoen skole, Heimdal

Den enkelte hunngjoken legger bare egg med en bestemt farge, lik fargen hos den vertsfuglen hun selv vokste opp. Det er

vertsfuglene som får gjøkeggene til å bli like sine egne egg. Hvis en gjøk legger egg med litt variasjon, vil vertsarten kanskje oppdage de eggene som er mest ulike sine egne egg. Da forlater de reiret og bygger et nytt. Men hvis gjøkegget er svært likt vertsartens egg, oppdager ikke vertsfuglene gjøkegget, og ruger det ut. På denne måten blir det bare klekket gjøkunger som kommer fra egg mest mulig like vertsfuglen, og de bringer denne egenskapen videre til sine egne gjøkegg. Arveegenskapene for eggfarge er knyttet til hunngjøkens arvemateriale, slik at hunngjøken ikke bidrar til å avgjøre hunngjøkens eggfarge. Dersom det hadde vært slik, måtte hunngjøken ha parret seg kun med hunngjøker som var fostret opp hos samme fugleart som han selv. Da ville vi i praksis ha hatt én gjøkart for hver vertsfugl, og slik er det ikke.

Red.

Spørsmål og svar

Hvis du lurer på noe om fuglekasser, fugleføring eller fuglenes liv, så ta kontakt med Fuglevennen. Vi i redaksjonen forsøker å gi svar og råd. Du kan også gå inn på *Spør en ornitolog* på våre hjemmesider www.fuglevennen.no

Når et spørsmål og svar fra nettsidene kan være av interesse for Fuglevennens lesere, kan det bli gjengitt her i bladet.

Går eller hopper fuglene?

Vi er noen kamerater som har kommet opp i en liten fuglediskusjon. Det påstås at det kun er spurven som hopper, og at alle andre fugler "går". Jeg mener at i hvert fall trostene også hopper. Noen innspill på dette?

Rune Iversen

Det er mange spurvefuglarter som hopper med samlede bein. Troster og trostefugler hopper, mens f. eks. stær og erler går. Kråkefugler kan både gå og hoppe. Generelt pleier de fleste bakkelevende fugler å gå (vadefugler, ender, honsefugler), mens trelevende arter oftest hopper. Spetter som sitter på bakken, hopper.

Red.

Med tårnfalk som nabo

Våren 2010 fikk Torgrim (14 år) og Tord (15 år) Ehsveen i Ringsaker nye naboer. Et tårnfalkpar slo seg ned i nabohuset, slik at de to guttene kunne følge falkenes familieliv på nært hold. Her er deres historie og bilder.

Brødrene Torgrim (til venstre) og Tord Ehsveen, med en stjertfjær av hønsehauk.

Den 26. april fikk vi se en rovfugl som var ny for oss. Den satt i en stolpe nær huset vårt. Ved hjelp av fuglebok og kikkert fant vi ut at det var en tårnfalkhann. Vi bor i Furnesåsen som ligger i Ringsaker kommune, Hedmark fylke. Huset vårt ligger 460 moh mellom barskog og kulturlandskap, med grasproduksjon.

Dagen etter så vi et par med tårnfalk ved et tomt og gammelt nabohus, som de viste stor interesse for. De fløy inn og ut av et stort hull i veggen, selv om skjærene prøvde å mobbe dem vekk. Vi kontaktet ornitolog Arnfinn Tøråsen i Brunndal, som kunne bekrefte at det var tårnfalk. Han skulle skaffe en fuglekasse til falkene. Den 30. april satte vi opp en tårnfalkkasse i

en stolpe 5 meter fra hullet i veggen. Nå var det to hanner og en hunn i området. Vi kunne sitte inne i huset og se de flotte fuglene i lufta, rett utenfor vinduene våre.

Den første uka prøvde skjærene stadig å mobbe vekk tårnfalkene. En gang satt tårnfalkhunnen på strømledningen med en hissig skjære ved siden av seg. Plutselig kom tårnfalkhannen stupende ned mot skjæra, og slo ut vingene rett over den. Lufttrykket tippet skjæra forover, og ned fra kabelen. Til slutt ga skjærene opp å mobbe tårnfalkene.

Tårnfalkene hadde blitt for bundet til hullet i veggen, og de valgte å etablere seg der fremfor i kassa på stolpen. Innvendig var hullet 1 meter langt, 15 centimeter bredt, 60 centimeter høyt og med flis i bunnen. Åpningen var 20 centimeter bred og 60 centimeter høy. Reiret lå mellom vinduene i andre etasje, 90 meter fra huset vårt. Dette gjorde at vi kunne følge med på hunnfuglen i veggen. Hun begynte å legge egg omtrent den 15. mai.

To tørrgraner og enden på låvetaket ble favorittplassene til tårnfalkparet. Disse brukte de til resting og spising. En katt som kom for nær reirhullet og den rugende hunnen fikk hanskens klør i baken, slik at den rømte i full fart.

Den 15. juni etter at fuglene hadde vært i området i 7 uker, tok vi en stige, klatret opp og sjekket reirhullet. Der så vi fem nyklekte unger, ett egg og innerst tårnfalkhunen som trykket. Det var mus, vånd og firfirsle i reiret. Vi tok bilder av dem. Da vi skulle ta nye bilder fire dager senere var det seks unger og hunnfuglen i hullet. Vi fulgte med på utviklingen til ungene og tok bilder hver tredje dag. Først elleve dager etter klekking så vi hunnen ute sammen med hannen. Den 1. juli kom Per Jan Hagevik og ringmerket ungene. De var rolige og tillitsfulle mens vi holdt dem. Noen dager senere begynte tårnfalkungene å trene vingene i reiråpningen. De var i reiret cirka 33 dager etter klekking. De siste bildene av ungene ble tatt den 15. juli.

Det tok bare to dager fra den første og til den siste tårnfalkungen fløy ut av hullet i vegg. Vi tok de siste bildene den 15. juli dagen før dette skjedde.

De fant beskyttende takoverbygg som de pleide å sitte under ved matting og regnvær. Det var artig å se hvordan ungene utforsket og lærte seg nye ting. Den 20. juli landet en av tårnfalkungene midt i en vanningsdam. Den klarte å bakse seg til land med tretten redde ender som tilskuere. Vi gikk ned for å se etter den. Gjennombløt og utmattet satt ungen fast under nettinggjerdet som omkranser dammen. Vi fikk den løs og satte den på låvetaket. Det gikk bra og ungen ble en erfaring rikere. Vi så alle seks ungene bli matet på låvetaket i 13 dager etter utflyvning. Tårnfalkene var i området i 45 dager til, men ikke samlet. Det var en hunn og to hanner som kom med mat til ungene. Atten ganger så vi begge hannene komme samtidig med bytte, og da ble det krangling. Den andre hannen var hyppigere med på å fore etter at ungene var ute av reiret. De tok mye vånd og mus rundt huset vårt, og noen ganger slo de ned på bytte få meter fra oss.

Den 14. september var den siste gangen vi observerte tårnfalk, da hadde vi hatt dem som nabo i 142 dager. I denne perioden har vi lært mye om denne fantastiske rovfuglen, og undret oss over at det var et

par med en ekstra hann som matet ungene. Vi savner lyden og akrobatikken til tårnfalkene, og håper på å få se dem igjen til våren.

Lerkefalk,
voksen fugl

Falkene - luftens enere

Foto: Stig Frøde Olsen.

Falkene er luftrommets ubestridte enere. De flyr hurtigere enn andre rovfugler, og de fleste av dem fanger sine byttedyr i lufta. Lerkefalken klarer til og med å ta tårnseilere i flukt. Den jakter ofte på øyestikkere, som den spiser mens den er i lufta. Falkene har godt utviklet syn, og de har samsyn (stereosyn) slik vi mennesker har. De er svært flinke til å oppdage bevegelser på lang avstand.

Alle falkene som opptrer i Norge, tilhører samme slekt, *Falco*. De har mørke brune øyne, som ser sorte ut på avstand. Dette skiller dem fra haukene, som har goloransje øyne. I

tillegg har de spisse vinger. De sirkler sjelden på oppvinder slik våker, ørner og hauker kan gjøre.

De fem falkene som hekker i Norge, er *dvergfalk* (minst), *tårnfalk*, *lerkefalk*, *vandrefalk* og *jaktfalk* (størst). I tillegg dukker *aftenfalk* av og til opp på trekk. Den er en insektspesialist.

Falkene bygger ikke reir selv. Jaktfalk bruker gamle kvistreir etter ravn, mens dvergfalk, tårnfalk og lerkefalk hekker i gamle kråkereir. Tårnfalken hekker også i hulltrær og fuglekasser, og vandrefalken kan hekke rett på bakken i en utgravd grop. Hvis du kommer i nærheten av et falkereir, varsler som regel de voksne fuglene med kraftige rop. De mindre falkene har skarpe *ki-ki-ki* lyder, mens de to største falkene har grovere, hesere og langsommere *kææ kææ kææ kææ* lyder.

Alle falkene har en mørk skjeggstripe på hver side av halsen. Den er mest markert hos vandrefalk (til venstre) og lerkefalk (til høyre).

Lerkefalk

Lerkefalken har lengre vinger i forhold til kroppen enn de andre falkene i Norge. Under stjerten og rundt lårene har den rustrød farge. Disse røde "buksene" skiller den fra de andre falkene som hekker i Norge. Den er vanligst på Sørøstlandet fra Hedmark til Telemark. Den hekker som regel på skogholmer som ligger isolert på myrer, i kulturlandskap eller på øyer i vann.

Vandrefalk, ungfugl

Foto: Røar Solheim.

Lerkefalk,
ungfugl

Foto: Ivar Iversen.

Tårnfalk

Tårnfalken er trolig den vanligste av falkene i Norge. Den kjennes best på den oransjerøde fargen på rygg-siden. Mens hunner og ungfugler har sorte flekker i det oransjerøde, har hannen få og små mørke flekker på rygg og vinger. I tillegg har han grått hode. Det kan være vanskelig å skille ungfugler fra voksne hunner.

Tårnfalken hekker både i kråkereir, hulltrær og i fuglekasser. Det kan være mange tårnfalkpar i et område, selv om du ikke ser mange av dem. Kassehekkinger i Trysil har vist dette (se side 14-16). Den jakter mus, firfisler og insekter på bakken, men tar også små fugler.

Tårnfalk,
hunn eller ungfugl

Fotografier av tårnfalke: Per-Göran Benatz.

Tårnfalken stiller i lufta

Tårnfalken fanger de fleste byttedyrene på bakken. Den jakter enten ved å sitte høyt i et tre og speide, eller ved å fly over bakken. Da slår den med vingene slik at den står stille i lufta. Jaktmetoden kalles derfor ”å stille”. Dette krever mye energi, men når det blåser, kan tårnfalken henge på vinden uten å slå så mye med vingene. Fordi den bruker synet, må den jakte i områder med kort vegetasjon. Beiteenger, unge hogstflater, myrer, fjellvidder og holmer langs kysten er de beste jaktmarkene for tårnfalken. I kulturlandskapet ser du oftest tårnfalk der kyr beiter ned gresset.

Spurvehauken (under) er også en fuglejeger, men den kan jakte inne i tett skog. Det gjør ingen falker. Den skilles fra de små falkene på det tverrstripede brystet og de gule øynene.

Foto: Terje Lisevand.

Tårnfalk,
ungfugl

Tårnfalk,
voksen
hann

Dvergfalk

Dvergfalken er den minste av falkene i Norge. Den har en mer kompakt kropp enn tårnfalken, og kan minne om en vandrefalk i miniatyr. Dvergfalken har spesialisert seg på småfugljakt. Den hekker i gamle kråkereir, og finnes over det meste av Norge. Vanligst er den i bjørkeskog og vierbeltet i fjellet. Ungfugler og hunner er brungrå på ryggen, med gulhvitt undersider med mørke lengdeflekker. Gamle hanner er blågrå på rygg og hode, og med tydelig lyst oransjefarget underside med mørke lengdeflekker.

Dvergfalk og lerkfalk trekker ut av Norge om høsten. Det gjør også de fleste tårnfalkene, men noen få kan overvintre i gode museår.

Dvergfalk,
ungfugl

Foto: Gunnar Gundersen.

Jaktfalk med 4 store unger

Foto: Steinar Myhr.

Jaktfalken bruker gamle ravnereir i fjellvegger og klofter i fjellet. Falkene på disse to bildene hadde god tilgang på ryper, og fikk fram fire unger. Men de tre påfølgende årene så det ikke ut til at disse falkene klarte å hekke, fordi det ikke var ryper å finne i fjellet.

Foto: Steinar Myhr.

Jaktfalkbannen bringer gjerne byttedyrene til en ribbeplass nær reiret. Hit kommer bunnen, og får overlevert maten (bildet over).

I fjellet foretrekker jaktfalken å sitte på store steiner eller forhøyninger i terrenget. Her kan den speide etter mulige byttedyr. Den sitter også helst på slike hanger når den spiser maten sin. Leter du på slike steder, kan du finne fjær etter både byttefugler og etter jaktfalken selv.

Foto: Roar Solheim.

Tidlig hekking

Voksne jaktfalker holder seg i hekkeområdet sitt hele året. Derfor starter de hekkeforberedelsene tidligere enn alle andre falker i Norge. Mens snøen ligger dyp, og vinteren ennå preger fjellet, begynner jaktfalkparet å inspisere mulige kvistreir. Hvis fjorårsreiret har falt ned, må de kanskje sloss med naboravnene for å kapre deres reir. I begynnelsen av april legger de egg, og i slutten av mai kan de ha store unger i reiret. Jaktfalkungene har ofte fløyet ut av redet når snøen i fjellet har smeltet nok til at folk kan gå fotturer.

Jaktfalk, ungfugl

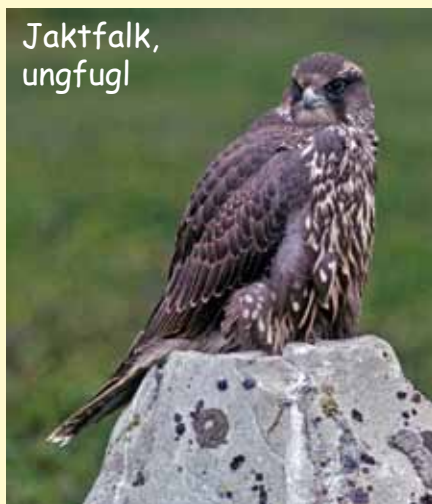

Foto: Roar Solheim.

Jaktfalk

Jaktfalken er det største av alle falkearter i verden. I Norge hekker den i fjellet ned mot skoggrensen, og langs kysten nær fuglefjell. Den jakter over åpent landskap, og kan jage opp og forfølge fugler som den fanger i flukten. I fjellet lever jaktfalken hovedsakelig av ryper. Langs kysten tar den både sjøfugl, ender og vadefugler.

Hovedinntrykket av en voksen jaktfalk er en lyst blågrå fugl med hvit underside som har små, sorte flekker. Ungfuglen er mer brungrå på ryggen, og har lengdeflekker i brystet. Unge jaktfalker kan forveksles med unge hønsehauker, men som de voksne har de mørke øyne. Hønsehaukens øyefarge er gul.

Jaktfalk, voksen

Foto: Steinar Myhr.

Jaktfalken er ikke alltid lett å oppdage i fjellet. De voksne fuglene unngår som regel oss mennesker. Kanskje ser du den i et kort glimt mens den farer forbi deg på jakt. Bruker du kikkert eller teleskop, kan du oppdage en jaktfalk på langt hold der den sitter på en fjelltopp, stein, haug eller varde. Ungfugler som nettopp har forlatt reiret, kan være mer tillitsfulle. Fuglen til venstre slapp fotografen inn på omtrent 30 meters avstand uten å bli skremt.

Vandrefalk

Vandrefalken er den nest største av falkene i Norge. Den voksne vandrefalken er mørkere blågrå på ryggen enn jaktfalken, og hodet ser nesten sort ut på avstand. De mørke skjeggstripene er også mer tydelige enn hos jaktfalken.

Vandrefalken er den raskeste av alle fugler. Den søker seg ut et flyvende bytte fra lufta, eller fra et godt utkikkspunkt. Så flyr den opp for å vinne høyde, før den stuper i svimlende hastighet ned mot byttet. Den rammer med klørne, og kan slå livet av byttefuglen under sammenstøtet. Vandrefalk kan komme opp i en fart på et par hundre km/t under et slikt stup. En tam vandrefalk som ble sluppet sammen med fallskjermhopper fra en luftballong kom opp i det dobbelte av dette, og brøt 400 km/t grensen!

Foto: Per-Göran Benz.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Per-Göran Benz.

Vandrefalken trives langs bratte kliupper og stup. Fra slike utkikkspunkt kan den speide etter fugler som kan vise tegn på svakhet, og som kan egne seg som bytte. Falken over har tydeligvis dette utspringet som fast sitteplass. Alle byttefjarene roper dette.

Et bevis på at naturvern nytter

Vandrefalken ble hardt rammet av miljøgifter som DDT og PCB. På 1970-tallet var vandrefalken et svært sjeldent syn i Norge. Men da disse giftstoffene ble forbudt, bedret situasjonen seg. Falkene fikk på ny fram unger. I tillegg ble falker avlet opp i fangenskap i Sverige, og giftfrie unger ble satt ut både i Sverige og i Sørøst-Norge. Fra 1990-tallet økte vandrefalkene merkbart i antall. Gamle hekkelokaliteter ble tatt i bruk. I dag hekker vandrefalken over det meste av Østlandet. Enkelte steder er vandrefalken den letteste falkearten å oppleve. Den er ett av de beste bevisene på at naturvern nytter!

Vandrefalken fortrekker fugler fra trostestørrelse og opp til duer. Enkelte falker kan slå seg til i byer om vinteren og bare leve av byduer. Men vandrefalken kan også slå større byttedyr. Slike bytter blir gjerne spist på stedet. Sildemåka til venstre ble slått over et jorde. Fjærhaugen og utspisingen av brystet roper hvem som hadde hatt jaktlykke.

Foto: Roar Solheim.

Uheldige ungfugler

I løpet av sommeren må unge vandrefalker lære finmanøvrering, avstandsbedømmelse og jaktteknikk. For noen ender det galt. Vandrefalken under hadde truffet en høyspentledning i stor hastighet, og knust håndledet. Slike skader kan sjelden leges, og fuglen måtte dessverre avlives. Også enkelte voksne falker kan forulykke under jakten.

Foto: Roar Solheim.

Fuglevenner

Skogen er mitt rike

Skogen, og dyre- og fuglelivet her har bergtatt meg”, sier Bjørn Foyen, som bor og arbeider i Trysils skogrike.

Foto: Ronar Solheim.

Sommeren 2010 fikk Bjørn Foyen endelig favnen full - av slagngleunger!

Bjørn vokste opp i Oslo, men det var da familien bygde hytte i nærheten av Drøbak at fugleinteressen våknet for alvor. Han var 12 år gammel dette året, og rundt hytta var det frodige skoger med et rikt fugleliv.

Vi fikk opp et fuglebrett, og det var spennende å se at det var andre og flere fugler der enn i byen. Jeg prøvde meg fram med fuglekasser, først for vanlige arter som meiser og fluesnapper. Da oppdaget jeg også trekryperen og lagde de første kassene til den. Det var vanskelig å få den til å hekke, husker jeg, men spennende å prøve. Denne arten har jeg jobbet en del med senere også. Morfaren min må også ha en stor takk for at jeg ble interessert i fugl. Han inspirerte meg og tok meg med på turer i skogen. Vi var på tiur- og orreleik i Sørkedalen i Oslo. Morfar hadde vært skogbestyrer på Bogstad gård, og vi overnattet i skogen som han hadde plantet 50 år tidligere.

I 1972 startet jeg som nyutdannet lærer i Trysil. De store barskogene i Trysil ble etter hvert mitt rike. Skogen er veldig spennende, synes jeg, og jeg vet at jeg fortsatt har mye å oppdage.

Det er særlig fuglene på foringsplassen og i fuglekasser som alltid har fasinert meg. Å sette opp fuglekasser er en fin måte å studere fugler på. Du får fuglene på kloss hold. Det var ikke mye bøker om fugl og fuglekasser da jeg begynte, men jeg prøvde og feilet og fant ut mye på egen hånd etter hvert.

Ringmerking har også vært en viktig del av min fugleinteresse. I 1967 begynte jeg å merke ungene i kassene, og i 1981 fikk jeg lisens for å merke fugler fanget med mistnett. Denne aktiviteten gir meg stadig mange artige opplevelser.

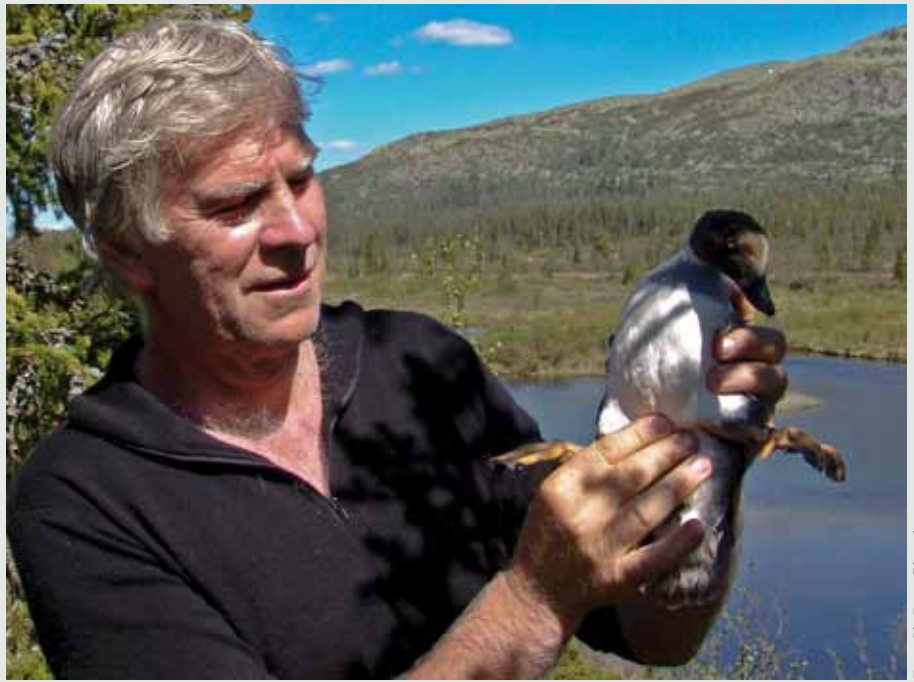

Foto: Ole Petter Blestad.

Ringmerking av fugler har vært en av Bjørns store lidenskaper. Her har han merket en kvinand hunn, som snart får friheten tilbake.

Jeg oppdager stadig nye og spennende arter i Trysilskogene - alene og sammen med andre fugleinteresserte. Det er fint å studere fugl på egen hånd, men enda bedre når man har noen å dele opplevelsene med. Jeg liker å gjøre ting skikkelig når jeg først begynner. Derfor synes jeg det er fint å ta for seg én fugleart av gangen og prøve å lære mest mulig om den. Av den grunn har jeg gjennom åra satt opp flere hundre kasser for nesten alle mulige hullrugere i store deler av Trysil.

At også fossekallen kunne hekke i spesielle fuglekasser, var veldig spennende å oppdage. Vi har satt opp mange slike kasser under bruer i bekker og åer i Trysil. Vi har ringmerket flere hundre fossekallunger i disse kassene.

- *Fikk du noen gjenfunn av fossekallene du merket?*

- Ja, ganske mange, og av den grunn lærte jeg at mange av fossekallene i Trysil er trekkfugler. De flyr sørøstover om høsten, særlig til Sverige, og noen krysser også Østersjøen og

havner kanskje i Latvia, eller i Polen. Det er interessant å legge merke til at fossekall som er merket på Sørlandet også trekker mot sørøst, og derfor får de som merker fossekall der, mange gjenfunn fra Danmark og Tyskland.

Rødstjert er en ganske vanlig fugl i furuskogmiljøet i Trysil. Til å begynne med var det likevel ikke mange som hekket i kassene våre. Men jeg var litt nysgjerrig på dette, for denne arten er jo en hullruger. Jeg startet et år med å sette opp 25 kasser med store inngangshull i områder der vi stadig så rødstjert - og fikk 8 hekkinger. Da skjønte jeg at vi kunne få mye rødstjert i kasser bare vi fant fram til riktig sted i skogen og riktig utforming av kassa. Nå tror jeg at jeg har ca. 150 kasser for rødstjert, og jeg har oppdaget at bestanden varierer veldig fra år til år. Ett år kan det være 20-30 par og et annet år opptil 90 hekkende par.

- *Hva kan det komme av?*

- Det er nok noe med forhold under trekket eller på overvintringsstedene.

Gjokungen fyller nesten hele bunnen av rødstjertkassa. Legg merke tilullet nede til høyre.

En overraskelse var det da jeg i ei rødstjertkasse oppdaget et egg som var litt større enn de andre eggene, men ellers helt lik på fargen. Jeg syntes det var merkelig og klarte ikke helt å koble det til gjøk, selv om jeg hadde lest at rødstjert kan være vertsfugl for gjøken. Det var veldig spennende da jeg litt senere kontrollerte kassa igjen. Da var det én eneste stor unge der, og med unntak av et egg som lå på reirkanten, var alle de andre eggene borte. Jeg skjønnte med en gang at dette var en gjøkunge! Å få gjøk i ei fuglekasse trodde jeg ikke var mulig. Hvordan kom gjøkhunnen inn med egget? Jeg lurte også på hva som ville skje når ungen ble stor. Ville den klare å komme ut av hullet i kassa? Men plutselig en dag var kassa tom, og jeg oppdaget rødstjerthunnen som matet den store ungen ikke langt unna. Jeg så aldri hannen ved reiret. Kanskje den ikke ville vedkjenne seg "farskapet"?

- Er det noen andre arter du spesielt vil nevne?

Det er mange arter som er morsomme eller spennende å jobbe

med. Men tårnfalken er flott. Jeg fikk tårnfalk i en kasse i smågnageråret 1989. Det var ei fuglekasse med litt stor åpning satt opp for haukugle. I åra etterpå prøvde jeg meg fram med forskjellige typer store, åpne kasser med tanke på tårnfalk. Det tok litt tid før den tok i bruk disse kassene. Men etter hvert ble det stadig flere hekkinger. Fuglene ble vant til å bruke kasser. Sammen med andre Trysil-ornitologer har jeg satt opp omkring 400 kasser for tårnfalk. Og i smågnageråret 2007 hadde vi hele 300 hekkende par. Nesten 1500 tårnfalkunger kom på vingene fra kassene våre dette året! Vi ringmerker ungene, og vi har fått gjenfunn fra mange land, bl. a. Storbritannia, Frankrike og Spania, så det er tydelig at den har en sørvestlig trekkretning. Det sørligste gjenfunnet er fra Algerie.

- Er det noe annet du spesielt vil fortelle til Fuglevennens lesere?

Ja, som lærer ser jeg jo at mange skolebarn er veldig opptatt av det som skjer i naturen. Det er moro å snakke med barna om natur og ha dem med på turer i skog og mark.

Det artigste er kanskje når ungene er med på ringmerking ved fuglestasjonen vår ved Trysilelva.

Det andre jeg har lyst til å nevne, er fangst av perleugler på høsten. Det var en av de andre ornitologene i Trysil, Ole Petter Blestad, som begynte med dette. Han hadde satt opp et fangstnett i hagen og spilte perleuglesang på cd-spillere. Perleuglene reagerte på lyden, og han fanget mange ugler rundt huset.

I 2007 var det et stort smågnagerår, og det var da det virkelig tok av. Vi dro til skogs med nett og cd-spillere. Fra slutten av august til ut i november spilte vi perleuglesang på kveldene og fanget over 500 perleugler. Ti av perleuglene fra Trysil ble kontrollert høsten 2008 i Sør-Sverige, og én av våre ugler ble påkjørt av en bil i Danmark. Dette er blitt en fast aktivitet for oss om høsten, enten det er mye eller lite ugler i farten. Høsten 2010 var det igjen mye mus, og vi fanget over 1000 perleugler. Dette er en kjempe-spennende aktivitet.

- Hvordan får du tid til alt dette?

Å studere fuglelivet er blitt en slags livsstil. Det er dette jeg bruker nesten all ledig tid til, særlig i sommerhalvåret da det er mest liv i skogen. Ingen ulempe å være lærer om sommeren...

- Har du planer om å utforske flere fuglearter?

Ja, helt sikkert! Både i 2008 og 2010 fikk vi oppleve vellykkede hekkinger av slagugle i kasser i Trysil. Dette var i kasser andre fuglefolk hadde satt opp. Jeg har også satt opp mange slaguglekasser, og den neste drømmen min er å få denne flotte ugla i en av kassene mine, avslutter Bjørn Foyn, oslogutten som oppdaget at Trysil er mye mer enn skiidrett og bjørn, det er også (f)uglenes rike.

Slik lager Bjørn rødstjertkasser

Rødstjertkassene som Bjørn Foyn lager, er av samme type og størrelse som småfuglkasser til meiser og fluesnappere. Den viktigste forskjellen er at flygehullet er større. I vanlige meisekasser med hulldiameter på 3,2 cm, vinner kjøttmeis og svartvitfluesnapper kampen om kassene foran rødstjerten. Ved å lage et hull på 5 cm i diameter, får rødstjerten en fordel. Rødstjertkassa som gjøken la egg i, hadde et firkantet hull som var 5 x 6 cm stort.

Selve rødstjertkassa lager Bjørn ca 26 cm høy, og med 15 cm veggbredde.

Bjørn henger opp sine rødstjertkasser langs stier og skogsbilveier, rundt 200 meter mellom kassene. Åpen furuskog nær myr er de beste rødstjertområder i Trysil. Det er flere rødstjertter i den fjellnære barskogen enn nede i bygda.

Rødstjerten er etter Bjørns erfaring sårbar for dårlig vær. Blir det lange perioder med kaldt vær og regn, så går en del rødstjerthekkinger tapt.

Her ligger rødstjertungene lunt i reiret nede i en naturholk. Redet er foret med fjær fra andre fuglearter. De hvite fjærene som reiret er foret med skiller rødstjertreiret fra reiret til svartvitfluesnapper.

Rødstjertthunnen er mer brun og nøytral i fargene enn hannen. Rødfargen i brystet og på stjerten er godpe kjennetegn.

I et kassefelt i Øystre Slidre i Valdres hekker rødstjertene vellykket i kasser med 3,2 cm inngangshull. Dette feltet ligger ca 1000 m. over havet, og svartvitfluesnapper ser ikke ut til å klare seg bra så høyt mot fjellet. Dette kassefeltet ligger i fjellbjørkeskog med innslag av gran og furu. Sommeren 2010 var det god produksjon av rødstjertunger i dette området.

Ny rekord for hagefugltellingen

Tre dager etter helga for nordisk Hagefugltelling var det registrert fugler i 4850 hager. Mer enn 262 000 fugler var rapportert. Dette er ny rekord for antall registrerte hager, men antall fugler har gått ned i forhold til 2010. Ikke alle har fått registrert sine fugler ennå, så tallene vil nok stige noe.

Mye dompap og gråsisik

Det var sensasjonelt mye dompap under årets telling. I fjor hadde rundt en av tre hager besøk av dompap, men i år var den vakre julefuglen til stede hos mer enn halvparten av alle deltakere. Den var spredt over hele landet, og spesielt glade var nok fuglefolk på Vestlandet som hadde en veldig stor økning i år. I Rogaland var det f. eks. bare 1% som fikk oppleve arten i fjor, mens den viste seg på hele 35% av forplassene i år. Enkelte år kan vi oppleve store invasjonene av dompap. Dette er nært

knyttet til næringstilgang. Forekomsten av askefrø er viktig for dompapen om vinteren. En annen typisk invasjonsart er gråsisik. I år ble den funnet i 32% av hagene, mot bare 13% året før.

Hard vinter for fuglene

For andre år på rad opplever vi en svært kald vinter med til dels store snømengder, særlig sør i landet. Tekkfugler hvor en del individer overvintret i Norge, som f. eks. gjerdsmett, får store problemer. Dette skyldes nok at mange har omkommet de to siste vintrene, men muligens også at flere trekker ut av landet. Det gjennomsnittlige antall fugler på hver forplass har i år avtatt med ca 10% fra i fjor. Det kan være flere forklaringer på det, men trolig har mildværet i telleperioden gjort at færre fugler oppsøkte forplasser for å overleve.

Hagefuglenes "20 på topp"-liste

(prosentvis utbredelse (tall fra 2010 i parantes) og antall individer:

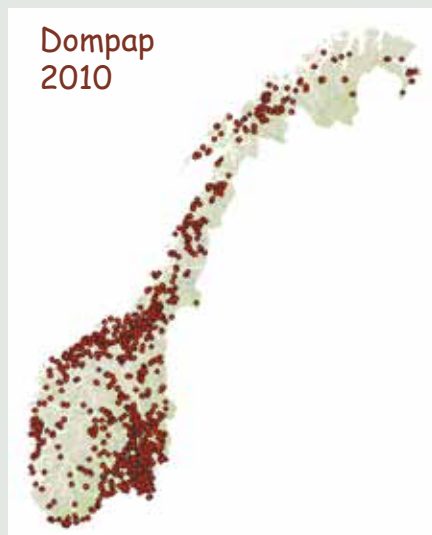
Nr	Art	Områder	Antall
1	Kjøttmeis	96 % (95)	42 530
2	Blåmeis	83 % (82)	23 717
3	Skjære	66 % (72)	12 486
4	Dompap	54 % (34)	19 449
5	Grønnfink	50 % (46)	28 147
6	Svarttrost	40 % (55)	5 811
7	Spettmeis	38 % (34)	4 281
8	Gulspurv	36 % (42)	21 160
9	Gråspurv	35 % (35)	21 953
10	Gråsisik	32 % (13)	18 431
11	Kråke	30 % (35)	8 257
12	Granmeis	30 % (26)	5 513
13	Pilfink	29 % (28)	15 250
14	Rødstrupe	27 % (34)	2 011
15	Flaggspett	23 % (28)	1 683
16	Nøtteskrike	21 % (21)	2 810
17	Svartmeis	19 % (20)	2 549
18	Grønnsisik	15 % (14)	6 423
19	Bokfink	10 % (13)	2 054
20	Løvmeis	8% (10)	1 353

Kjøttmeis nok en gang på topp

Som vanlig er kjøttmeisen den desidert vanligste fuglen i våre hager og forplasser, både i antall og utbredelse. Hele 96% av de som talte fugler i Hagefugltellingen observerte kjøttmeis. Like vanlig er det at blåmeis og skjære kommer på de neste plassene. Dompap, som i fjor kom på 10. plass på lista, var i år nummer fire. Grønnfinken som har vært plaget av dødelig sykdom de to siste årene, hadde et oppsving i år etter en tilbakegang året før. Som vanlig lurer en og annen spurvehauk ved fuglebrettet, 6% av de som deltok fikk gleden av å se den lille jegeren.

Selv om tellingen går ut på å telle fuglearter i hager og på fuglebrett, oppfordrer vi folk til å ta med andre arter som flyr over eiendommen eller som de ser fra sin telle-

plass i huset. I vårt langstrakte land har vi en mangfoldig natur og et rikt fugleliv. Noen bor i tjukkeste skogen, andre med utsikt mot kyst og hav, andre med fjellet som nabo og mange i bystrøk. Dette gjør at hele 100 forskjellige fuglearter ble notert under årets hagefugltelling. Ved å gå inn på Fuglevennens hjemmeside kan du se på resultatene for hele landet, eller gjøre utvalg på art eller fylke. Her finner du visninger av kart, bilder og navnene på alle som deltok.

Disse to kartene viser punkter hvor dompap ble sett i 2010 og 2011. Det er lett å se at det er flere og tettere med punkter i 2011, spesielt på kysten av sørvest-landet.

Finn fuglene og hvor de holder til

To fuglebøker utgitt i 2010 er verdt å merke seg, enten du nylig har begynt å se på fugler, eller har lang erfaring.

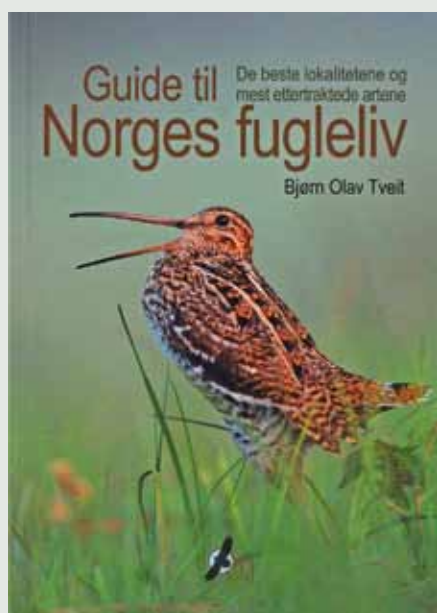
I boka *Guide til Norges fugleliv* kan du lett finne ut hva slags fugleområder de enkelte fylkene i Norge har å by på. Ornitologen Bjørn Olav Tveit har gjennom flere år arbeidet med å sammenstille denne boka. Her finner du fotografier, kart og forklaringer på hvordan du finner fram til fuglelokalitetene. Teksten gir en innføring i de viktigste art-

ene du har mulighet til å oppleve på de enkelte lokalitetene. Detaljnivået er derfor blandet, og hvis du skal lete etter spesielle arter, må du nok helst ta kontakt med lokale ornitologer. Selv om man kan finne enkelte uheldige trykkfeil, og oppdage mangler ved steder man selv kjenner godt, så er hovedinntrykket at dette er en bok som er vel verdt å anskaffe. Spesielt for alle nybegynnere er dette et funn. Ikke minst fordi det er den første boka i Norge som presenterer fuglelokaliteter på denne måten.

ikke minst i Norge. Det store antallet arter som omtales gjør den ikke egnet som nybergynnerbok. Men har du først anskaffet en startbok, så vil dette være en spennende døråpner til alle Europas fuglearter. Ikke minst for alle på ferie i Middelhavsområdet er denne boka et must.

Du finner dem på NOF's butikk *Natur og Fritid*, se side 22. Søk på butikkens nettside:

www.naturbokhandelen.no

Gyldendals store fugleguide kom først ut i 1999. Dette er den tredje reviderte utgaven. Blant fuglehandbøkene i Norden er dette den desidert mest anerkjente blant fuglefolk. Et samlet salgsopplag på mer enn 700.000 bøker på 13 språk er et tydelig bevis på at boka er ettertraktet. Her finner du meget gode plansjer og beskrivelser av alle fugleartene i Europa og Middelhavsområdet. Det er ornitologen Viggo Ree som har vært redaktør for den norske utgaven, og han har gjort et grundig arbeid med å revidere opplysningene om fuglene,

Mine natursider er sidene hvor du kan fortelle om dine opplevelser med fugler og andre dyr, sende inn tegninger, bilder, kommentarer og annet. Send inn til *Fuglevennen*.

Mine natursider

Kråker i lekeflukt

Hærfugl i oktober

Foto: Mariann Strand.

akrobatiske bevegelser i luften, vet sikkert mange, men jeg skjønner ikke hva som skjer med den ene kråka? Det vil si for den kråka som ser ut til å ligge/sveve med kroppen opp ned, og der det kan se ut til at den ene vingen er ødelagt/skadet (livløs). Kan det ha vært en krangel om mat eller lignende her, og kan det ha godt så hardt for seg at den enes vinge er ødelagt for godt? Jeg ble veldig nysgjerrig på dette, så mye at jeg så grunn til å spørre en ornitolog. Vennlig hilsen en fotoglad og fugleinteressert person.

Mariann Strand

I januar 2010 observerte jeg en flokk lekende kråker. Med månen på himmelen så det ut til å kunne bli et interessant motiv. Lysforholdene var ikke de beste, derfor ble bildet uskarpt. Da bildet ble lastet inn på min pc, og jeg fikk se bedre hva som egentlig foregikk, eller det jeg tenkte foregikk her, ble jeg likevel minst ett svar skyldig. At kråker (som andre fugler) gjør mange krumspring og

Du har fanget inn kråkene i luftakrobatiske krumspring. Det er ikke noe galt med noen av dem. Bildet viser bare hvor mye fuglene kan vri og vende på vingene sine når de manøvrerer i lufta. Her sloss nok kråkene om en matbit, som den nederste kråka har fått tak i.

Red.

I slutten av oktober 2010 observerte vi en uvanlig fugl på ledningen utenfor huset. Den var mellomstor med et langt, svakt buet nebb, og hadde en stor fjærtopp på hodet. På sidene tror jeg den hadde striper med hvitt og grått. Det var en fugl vi aldri har sett før. Vi var helt i ekstase over synet. Hvilken fugl kan dette ha vært?

Egil Opsahl

Foto: Roar Solheim.

Mye gråsisik på forplassene

I høst og vinter har det vært mye gråsisik på farten. Mange har sendt spørsmål og bilder av disse små finkefuglene, og har lurt på hva slags art dette er. Den røde flekken i panna over nebbet er veldig typisk. I tillegg kan voksne hanner ha rosarødt bryst. Gråsisikene ferdes ofte i flokker.

Red.

Foto: Roar Solheim.

Beskrivelsen din stemmer helt med hærfugl. Den hekker ikke i Norge, men hver vår og høst dukker det opp noen her og der. Denne var imidlertid veldig sent ute. Hærfuglene spiser insekter og småkryp på bakken, så da snoen mange steder la seg alt i november, fikk nok denne hærfuglen store problemer. Hvis den ikke klarte å fly syddover igjen, har den sannsynligvis omkommet.

Red.

Berget svanepar med reirflåte

Foto: Hanna Reberg.

Torstein Lie driver Lange camping i Øyer kommune i Gudbrandsdalen. Gudbrandsdalslågen renner rett forbi denne campingplassen. På en liten øy utenfor campingplassen har et knoppsvanepar i flere år bygd reir og lagt egg. Fuglene har klart å få fram unger på denne øya, men som oftest har reirene blitt tatt av vårflommen.

I 2010 tenkte Torstein Lie at han måtte hjelpe svanene. Han bygde en kunstig hekkeflåte og forankret denne i elva, ikke så langt fra holmen. Et nytt svanepar bygde reir på den kunstige hekkeplattformen, mens det gamle svaneparet holdt seg til den tradisjonelle holmen sin. Til tross for et voldsomt uvær og en gyngende flåte klarte det unge paret

seg, men det gikk nok en gang galt for det gamle svaneparet på øya. Torstein Lie forteller til Fuglevennen at han var skikkelig nervøs da det verste uværet stod på. Desto større var gleden over at knoppsvaneparet lyktes med hekkingen.

Vi trenger flere fuglevenner som Torstein Lie!

Spett angrep korsnebb

Hei,
I overgangen oktober-november 2010 observerte jeg noe merkelig. En spett jaktet i luften etter grankorsnebb. Den gikk i nærkamp med grankorsnebben, og det så ut som den aktivt prøvde å ta livet av den, men uten å lykkes. På grunn av størrelsen tror jeg det var en tretåspett. Den er vanlig på stedet. Hendelsen fant sted ca 800 m. over havet i Vassfaret.

Ski Hundepensjonat

Jeg har mer mistanke om at dette må ha vært en flaggspett. Den er kjent for å kunne hakke i hjel fugleunger, og å hakke løs på kadavere. Jeg har selv sett en flaggspett som fløy på en kjøttmeis og maltrakterte den såpass at den døde kort etter. Tretåspetten er litt liten, og er ikke kjent for slik oppførsel.

Red.

Gamle Fuglevennen på nett!

Nå kan du lese de tidligere utgavene av Fuglevennen dersom du ikke har dem selv. Gå inn på nettsiden

Fuglevennen.no

så finner du Fuglevennen for årene 2004-2009.

NOF T-skjorte - Kongeørn med logo

De nye NOF skjortene er forseggjorte t-skjorter og sweatshirts av høy kvalitet og matchende farger med logoen til Norsk Ornitologisk Forening. Vi har valgt å produsere skjortene i miljøvennlig økologisk bomull, for de farger og størrelser der dette har vært tilgjengelig. Motivet er stilisert ut fra foto av Jan Ove Gjershaug.

(Endel størrelser og fargetyper ble solgt ut før jul, men de vil være tilgjengelige igjen på lager i februar.)

Sweatshirt mørkeblå

T-skjorte hvit

T-skjorte mørkeblå

T-skjorte grå

T-skjorte kongeblå

Pris T-skjorter fra kr. 159 - 198
Pris Sweatshirt fra kr. 249 - 269

Fôringstid

Automater i UV-stabilisert materiale.

- ★ Velegnet for solsikkefrø
- ★ Flere frøuttak i solid metall
- ★ Robuste automater med lang levetid

Liten - 4 frøuttak kr. 285

Med. - 6 frøuttak kr. 335

Stor - 10 frøuttak kr. 795

XL - 12 frøuttak kr. 895

Tilbud - Norsk Vinterfuglatlas - kr. 198

Norsk Vinterfuglatlas er en flott bok om vinterfugler, som i tillegg til flotte bilder, nøyaktige kart og illustrasjoner, har fakta og detaljkunnskap langt utover det du finner i vanlige fuglebøker!

Vi fortsetter kampanjen med lav pris på dette solide verket.

En overkommelig gave - for å gi bort eller å ha som eget ønske!

Flott gavebok!

Plysjfugler - meningsfulle, morsomme og rimelige gaver til de små. Pr. stk kr. 79, 3 stk for kr. 200!

Snart hekketid - Følg med på livet i din egen fuglekasse! *Spennende til bruk i skole og barnehage!*

Ferdigmonterte sett med fuglekasse og kamera til å plugge rett i din egen skjerm

Våre fuglekasse-kamera-kit inneholder alt du trenger for å følge med hva som skjer i dine egne fuglekasser i løpet av våren - Alt fra den første inspeksjon, til reirbygging, egglegging, ruging, klekking og ungemating.

Vi tilbyr en rekke forskjellige ferdige sett, klare til bruk. Vårt mest solgte sett har fuglekasse med farge kamera, HR oppløsning og lyd. 30m kabel følger med - rett til å plugge i TV'n. Kameraet er med Infrarødt lys (IR), som gjør at du kan se hva som foregår hele døgnet. Ellers kan du få både PC tilkobling og trådløs overføring som tilleggsutstyr, eller du kan få "løse" kamerakit separat om du har egen kasse.

Priser for fuglekasse HD kamera-kit m/IR og tilkobling til TV.

m/svarthvitt kamera kr. 1.190

m/farge kamera kr. 1.490

PC-tilkobling tillegg + kr. 390

Tillegg for trådløst + kr. 1.480

Fuglevennen kommer ut med to nummer i året, ett om våren og ett om høsten. Medlemskap i NOF med Fuglevennen koster kr. 130,- pr. år.

Alle spørsmål og henvendelser, samt stoff til *Fuglevennen*, sendes til:

**Fuglevennen,
Norsk Ornitologisk Forening,
Sandgata 30B, 7012 Trondheim**

telefon: 73 84 16 40

telefax: 73 84 16 41.

e-post: fuglevennen@birdlife.no

Samarbeidspartnere

*Agder Naturmuseum og
Botaniske Hage*

– www.naturmuseum.no

Høgskolen i Hedmark

– www.hihm.no

Nettverk for miljølære

– www.miljolare.no

NOF - Årsmøte 2011

Sentralstyret i NOF innkaller herved til årsmøte lørdag 2. april 2011. Møtet blir avholdt mellom kl. 10.00-17.00 på Skullerudstua ved Østmarka i Oslo. Medlemmer som for møteåret har betalt kontingent til NOF sentralt, har møte-, tale-, forslags- og stemmerett på årsmøtet. Medlemmer som kun har betalt kontingent til fylkesavdeling, lokallag eller Fuglevennen, har møte- og talerett (vedtektene § 3.1.3). Medlemmer som ikke kommer på årsmøtet kan gi skriftlig forhåndsstemme på de kandidater som er på valg. Stemmeseddelen må være NOFs sekretariat i hende senest 7 dager før årsmøtet (vedtektene § 4.11-13).

Saksliste:

- 1) Åpning ved styreleder Alv Ottar Folkestad.
- 2) Valg av dirigent, to referenter og tellekorps.
- 3) Godkjenning av årsmøteinnkalling.
- 4) Godkjenning av NOFs årsmelding og årsoppgjørdisposisjoner for 2010.
- 5) Godkjenning av langtidsplaner.
- 6) Fastsettelse av kontingent for det neste året.
- 7) Valg av sentralstyre og valgkomité.
- 8) Årsmøtesaker.
- 9) Eventuelle resolusjoner.

Foreløpig presentasjon av sakene:

Endelige saksdokumenter vil bli gjort tilgjengelig i elektronisk form på vår nettside birdlife.no innen lørdag 19. februar 2011. De medlemmer som ønsker det kan få saksdokumentene tilsendt ved å ta kontakt med NOFs sekretariat. Når det gjelder sak 8 på sakslisten vil sentralstyret fremme følgende saker:

8.1. Samordnet, sentral kontingentinnkreving ble vedtatt på årsmøtet 2010. Til årsmøtet 2011 blir det lagt fram til vedtak forslag om løsningsmodell for kontingentinnkrevingen, jamfør rapport og forslag fra organisasjonsutvalget (OU) som har vært ute til høring høsten 2010.

8.2. Vedtektsendringer. Vedtak under pkt. 8.1 vil nødvendiggjøre vedtektsendringer under § 3.1.3, og §§ 5, 6 og 8. Videre vil det eventuelt bli lagt fram saker som medlemmene ønsker behandlet på årsmøtet og som er mottatt av NOFs sekretariat innen 15.1.2011 (vedtektene § 3.1.6), eller som styret finner det nødvendig å fremme i tillegg til det som er nevnt over.

NOF avd. Oslo og Akershus står som vertskap for årsmøtet 2011. NOF OA tilbyr rimelig overnatting ved Haraldsheim vandrehjem på Sinsen. NOF OA har opprettet en egen nettside, nof2011.nofoa.no, for årsmøtet 2011, hvor detaljert informasjon om møtelokaliteten, kost og losji, ekskursjonsprogram, foredrag m.v. publiseres.

Påmeldinger til de ulike arrangementene samt kost og losji skjer også via denne nettsiden, hvor du kan betale direkte med kredittkort dersom du ønsker det. NOF OA ønsker deg hjertelig velkommen til en fuglehelg i Oslo!

Håkan Billing, leder av NOF OA

